

زندگی نامه عبدالکریم لاهیجی

رئیس فدراسیون بین المللی جامعه‌های حقوق بشر

دکتر عبدالکریم لاهیجی، وکیل دادگستری، حقوق دان و از با سابقه ترین مدافعان حقوق بشر ایرانی در سی و هشتمین کنگره «فدراسیون بین المللی جامعه‌های حقوق بشر» در شهر استانبول (۲۳ تا ۲۷ مه ۲۰۱۳) به ریاست این فدراسیون انتخاب شد. او پیش از این، به مدت ۱۵ سال در ۵ دوره پیاپی به سمت نایب رئیس فدراسیون انتخاب شده بود. او بنیانگذار و رئیس «جامعه دفاع از حقوق بشر در ایران» است.

عبدالکریم لاهیجی در سال ۱۳۱۹ (۱۹۴۰) متولد شد و پس از به پایان رساندن دوره دبیرستان در دارالفنون، در سال ۱۳۳۷ (۱۹۵۸) وارد دانشکده حقوق دانشگاه تهران شد و هفت سال بعد دکترای حقوق خصوصی را دریافت کرد. سپس، با موفقیت در آزمون ورودی کانون وکلای دادگستری، فعالیت خود را به عنوان وکیل دادگستری آغاز کرد و به موازات آن در دهه ۱۳۵۰ به تدریس رشته‌های گوناگون حقوق خصوصی نیز پرداخت.

پیش از انقلاب

عبدالکریم لاهیجی در حکومت شاه، به خاطر فعالیت‌های سیاسی چند بار بازداشت و زندانی شد و سال‌ها ممنوع الخروج بود. پس از رفع ممنوعیت خروج، از سال ۱۹۷۱ به بعد در سفرهای خود به خارج از ایران با سازمان‌های بین المللی حقوق بشر، از جمله عفو بین الملل، جمعیت بین المللی حقوقدانان دموکرات (AIJD)، کمیسیون بین المللی حقوقدانان (ICJ) و فدراسیون بین المللی جامعه‌های حقوق بشر (FIDH) تماس گرفت و همکاری دایم با آنها را آغاز کرد. در این تماس‌ها، او موفق شد تعدادی از شخصیت‌های بین المللی را برای سفر به ایران و پیگیری وضع زندانیان سیاسی ترغیب کند. این گونه تلاش‌ها بعضاً دولت ایران را وادار به امضای میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی در سال ۱۹۷۵ و پذیرش دیدارهای صلیب سرخ از زندان‌ها کرد. زندانیان سیاسی از حق داشتن وکیل برخوردار شدند.

در سال ۱۳۵۶ (۱۹۷۷) او و عده‌ای از وکلای دادگستری، جمعیت حقوقدانان ایران (IAJ) را با هدف اعاده استقلال و صلاحیت عام دادگستری و رعایت قانون اساسی و حقوق و آزادی‌های مردم را پایه گذاری کردند. سپس در آذر ۱۳۵۶ (دسامبر ۱۹۷۷)، او به همراه ۲۸ تن از استادان دانشگاه، نویسندگان، حقوقدانان و چند تن از رهبران سیاسی در نامه‌ای خطاب به دبیر کل سازمان ملل متحد تأسیس

«جمعیت ایرانی دفاع از آزادی و حقوق بشر» (AIDLH) را اعلام کرد. این جمعیت لاهیجی را به عنوان عضو هیئت اجرایی و سخنگوی خود انتخاب کرد.

با محدود شدن تدریجی صلاحیت دادگاه‌های دادگستری و ارجاع رسیدگی به اتهام‌های سیاسی به دادگاه‌های نظامی، او با چند تن دیگر از وکلای دادگستری «گروه وکلای پیشرو» را پایه گذارند. هدف این گروه فعالیت در راستای اعاده صلاحیت دادگاه‌های دادگستری، استقلال تام کانون وکلا از حکومت و حضور وکلای دادگستری در همه محاکمه‌ها و دادگاه‌ها بود.

طی دو سال پیش از انقلاب، لاهیجی وکیل ده‌ها زندانی سیاسی بود. پس از محکومیت آیت الله طالقانی در دادگاه نظامی، به وکالت از وی از دیوان عالی کشور درخواست فرجام کرد. وکیل به آذین بود. به وکالت از شاپور بختیار، داریوش فروهر و عده‌ای دیگر که در جریان حمله کماندوها به گردهمایی جبهه ملی در کاروانسرا سنگی مضروب و مجروح شده بودند، به دادرسی تهران شکایت برد. پس از اینکه وکلای دادگستری اجازه یافتند در دادگاه‌های نظامی از متهمان سیاسی دفاع کنند، او نخستین وکیل دادگستری بود که در این دادگاه‌ها به وکالت پرداخت و تا دو روز پیش از انقلاب، هر روز در یک یا چند محاکمه به دفاع از زندانیان سیاسی حضور داشت. او همچنین در کمیسیون‌ها و گفتگوهایی که در دوران نخست وزیری شریف امامی و شاپور بختیار برای آزادی زندانیان سیاسی جریان داشت، همواره حضور داشت.

این فعالیت‌ها به انفجار بمب در دفتر وکالت او در روز ۷ اردیبهشت ۱۳۵۷، یورش ماموران فرمانداری نظامی به منزل مسکونی و ضرب و شتم او در خیابان توسط کماندوهای ساواک در سال ۱۳۵۷ انجامید.

پس از انقلاب

در پی شروع اعدام‌های پس از انقلاب، لاهیجی با اعتراض به این اعدام‌ها خواستار محاکمه علنی و عادلانه همه زندانیان سیاسی شد. وکالت دو نفر از اعضای رهبری مجاهدین خلق و فداییان خلق را در دادگاه انقلاب به عهده گرفت، دو بار در سالهای ۵۷ و ۵۸ از زندان قصر بازدید کرد و گزارش‌هایی از وضعیت نابسامان زندان و مطالبات زندانیان را به وزیر دادگستری ارائه کرد.

با وجود اصرار مهندس بازرگان، لاهیجی تصدی وزارت دادگستری و سپس وزارت آموزش و پرورش را نپذیرفت و تمام وقت خود را صرف امور حقوقی و دفاع از حقوق بشر کرد و یکی از اعضای هیأت چهار نفره حقوقدانان تهیه کننده نخستین طرح قانون اساسی پس از انقلاب بود، ولی مجلس خبرگان اول با جرح و تعدیل این طرح دمکراتیک، قانون استبدادی مبتنی بر ولایت فقیه را جایگزین آن کرد. لاهیجی نیز در سخنرانی‌ها، مقاله‌ها و مصاحبه‌های متعدد، مخالفت خود را با قانون اساسی مجلس خبرگان، اظهار و از پیش اعلام کرد که در فراندوم تصویب قانون اساسی و انتخابات ریاست جمهوری شرکت نخواهد کرد.

«جمعیت ایرانی دفاع از آزادی و حقوق بشر» که لاهیجی سخنگوی آن بود، در آبان ماه ۱۳۵۹ مهر و موم شد. پس از این که «جمعیت حقوقدانان ایران» در اردیبهشت ۱۳۶۰ با انتشار جزوه‌ای در مخالفت شدید با لایحه قصاص در سال ۱۳۶۰ برآمد، پاسداران برای دستگیری لاهیجی به منزل او هجوم بردند و تمام پرونده‌ها و مدارک جمعیت ایرانی دفاع از آزادی و حقوق بشر را که پس از اشغال محل جمعیت به منزل مسئول جمعیت منتقل شده بود و همچنین تمامی نوشته‌ها و اسناد شخصی او را توقیف کردند. او ناگزیر از زندگی مخفی شد تا اینکه روز ۲۸ اسفند ۱۳۶۰ (۱۹ مارس ۱۹۸۲) مخفیانه از تهران خارج شد و از طریق کردستان و ترکیه به پاریس رفت. لاهیجی در سال ۱۹۸۳ آن را با عده‌ای دیگر از فعالان در پاریس تاسیس کرد. این جامعه در سال ۱۹۸۶ به عضویت فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر در آمد.

در طی این سال‌ها، او سه کتاب با عنوان‌های «پلورالیسم در جمهوری اسلامی»، «قوه قضاییه در جمهوری اسلامی» و «دموکراسی و حقوق بشر در ایران (سومین دهه جمهوری اسلامی)» و بیش از ۱۰۰ مقاله در حوزه حقوق بشر نوشته؛ در ده‌ها کنفرانس بین‌المللی در باره حقوق بشر، دادگستری و موضوع‌های دیگر به عنوان سخنران شرکت کرده؛ و در نشست‌های سالیانه کمیسیون حقوق بشر، شورای حقوق بشر و دیگر نهادهای حقوق بشر سازمان ملل متحد حضور یافته و موارد نقض حقوق بشر در جمهوری اسلامی را شرح داده است. او نخستین بار در سال ۱۹۸۶، موضوع لغو مجازات اعدام در ایران را در مقاله‌ای مطرح کرد و از آن پس ده‌ها مقاله و مصاحبه و سخنرانی در این باره انجام داده و مبارزه برای حقوق زنان، اقلیت‌های دینی و قومی و دفاع از همه مدافعان حقوق بشر را پیگیری کرده است.

سازمان دیده بان حقوق بشر لوح «ناظر برجسته حقوق بشر در جهان» را در سال ۱۹۹۰ به او اعطا کرد.

جامعه دفاع از حقوق بشر در ایران

lddhi@fidh.org

<http://www.facebook.com/lddhi.fidh>